Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 21. detsembril 2011 [1]

**Kohtuasi C-336/09 P**

**Poola Vabariik**
**versus**

**Euroopa Komisjon**

Apellatsioonkaebus — Põllumajandus — Ühine turukorraldus — Uute liikmesriikide ühinemist silmas pidades vastu võetud üleminekumeetmed — Määrus (EÜ) nr 60/2004 — Tühistamishagi — Tähtaeg — Tähtaja algus — Hilinemine — Uute liikmesriikide õigus esitada hagi õigusaktide peale, mis on vastu võetud ühinemislepingu allkirjastamise ja jõustumise vahelisel ajal — Õigusel rajanev liit — Liidu väärtused — Õigusriik — Liikmesriikide võrdsus aluslepingute ees

1. Neli aastat pärast 23. oktoobril 2007 kohtuasjas Poola *vs*. nõukogu [2] tehtud otsust, mis käsitles Poola Vabariigi tühistamishagi Euroopa Liidu Nõukogu otsuse peale ja milles Euroopa Kohus jättis hagi sisuliselt rahuldamata, vaatamata läbi vastuvõetamatuse väidet, mille nõukogu esitas hagi esitamisega hilinemise tõttu, [3] peab Euroopa Kohus lahendama apellatsioonkaebuse, mis on esitatud kohtumääruse peale, millega Euroopa Liidu Üldkohus tunnistas hilinemise tõttu vastuvõetamatuks tühistamishagi, mille Poola Vabariik esitas väga sarnases kontekstis seekord Euroopa Komisjoni määruse peale, [4] ning milles kohus seega ei vaadanud asja sisuliselt läbi. Poola Vabariik palub seeläbi Euroopa Kohtul apellatsioonimenetluses analüüsida argumente, mis ta esitas Üldkohtus tõendamaks, et tema hagi ei saa hilinemise tõttu vastuvõetamatuks tunnistada, sõnastuses, mida kohtujurist Poiares Maduro oli ammendavalt analüüsinud oma ettepanekus kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Poola *vs*. nõukogu. Viimati nimetatud analüüs, millega ma suures osas nõustun, võimaldab mul oma arutluskäigus keskenduda täiendavatele aspektidele.

## I Vaidluse taust, menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtumäärus

2. Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohus jättis 10. juuni 2009. aasta määrusega kohtuasjas T-258/04: Poola *vs*. komisjon [5] aegumise tõttu vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata Poola Vabariigi hagi, milles paluti tühistada artikkel 5, artikli 6 lõiked 1–3, artikli 7 lõige 1 ning artikli 8 lõike 2 punkt a komisjoni 14. jaanuari 2004. aasta määruses (EÜ) nr 60/2004, millega sätestatakse suhkrusektori üleminekumeetmed Tšehhi Vabariigi, Eesti, Küprose, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia ühinemise tõttu. [6]

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — 23. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-273/04: Poola *vs*. nõukogu (EKL 2007, lk I-8925).

3 — Punkt 33.

4 — Euroopa Kohtule esitati samal ajal Euroopa Kohtus pooleli olevas sarnases kohtuasjas (kohtuasi C-335/09 P: Poola *vs*. komisjon) veel üks apellatsioonkaebus Üldkohtu otsuse peale, milles samal viisil ja samadel põhjustel jäeti esitamisega hilinemise tõttu osalise vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata Poola Vabariigi hagi komisjoni ühe teise määruse peale.

5 — Edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus".

6 — ELT L 9, lk 8; ELT eriväljaanne 03/42, lk 125.

3. Selles asjas tuvastas Üldkohus, et määrus nr 60/2004 avaldati Euroopa Liidu Teatajas 15. jaanuaril 2004 ja et selle peale hagi esitamise tähtaeg lõppes järelikult 8. aprillil 2004. Kuna Poola Vabariigi hagi saabus Üldkohtu kantseleisse 28. juunil 2004, leidis Üldkohus, et see esitati hilinemisega. [7]

4. Üldkohus nõustus komisjoni esitatud vastuvõetamatuse väitega EÜ artikli 230 viienda lõigu range kohaldamise põhjal. Ta tõdes nimelt, et hagi määruse nr 60/2004 peale esitati pärast selles sättes ette nähtud kahekuulist tähtaega, mida arvutatakse alates avaldamisest, ning järeldas sellest, et Poola Vabariigi õigus oli aegunud, [8] lükates seejärel tagasi Poola Vabariigi erinevad argumendid.

5. Argumentidena, mis ei saa seda järeldust kahtluse alla seada, lükati niisiis tagasi väited, et määrust ei avaldatud Euroopa Liidu 20 ametlikus keeles, [9] et selle jõustumise tingimus oli ühinemislepingu jõustumine [10] ning et see oli suunatud kõigile liikmesriikidele, sealhulgas tulevased liikmesriigid. [11]

6. Üldkohus tõendas seejärel, et menetlustähtaegade selline range kohaldamine alates määruse nr 60/2004 avaldamise kuupäevast ei kahjusta Poola Vabariigi õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. [12]

7. Hagi vastuvõetavuse analüüsimisel meenutas Üldkohus ka, et menetlustähtaegu reguleerivate ühenduse õigusnormide rangest kohaldamisest võib kõrvale kalduda üksnes täiesti erandlike asjaolude, ettenägematu asjaolu või vääramatu jõu esinemise korral. [13] Üldkohus leidis selle kohta siiski, et Poola Vabariik ei ole selgitanud, mille poolest on kõnealused asjaolud tema suhtes täiesti erandlikud, nii et need õigustavad menetlustähtaegade range kohaldamise põhimõttest kõrvalekaldumist, mis kahjustaks õiguskindluse põhimõtet.

8. Apellatsioonkaebuses palub Poola Vabariik Euroopa Kohtul tühistada vaidlustatud kohtumäärus, teha hagi kohta lõplik otsus ning selle tulemusel tunnistada tema hagiavaldus määruse nr 60/2004 peale vastuvõetavaks ja rahuldada esimeses kohtuastmes tema esitatud sisulised nõuded.

## II Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

9. Poola Vabariik esitas 24. augustil 2009 käesoleva apellatsioonkaebuse Euroopa Kohtu kantseleisse. Oma dokumentides palus ta käesoleva apellatsioonkaebuse läbi vaadata suurkojal.

10. Kuna pooled ühtegi vastavat taotlust ei esitanud, otsustas Euroopa Kohus jätta kohtuistungi korraldamata.

11. Poola Vabariik palub Euroopa Kohtul:

— tühistada vaidlustatud kohtumäärus;

— tühistada määruse nr 60/2004 artikkel 5, artikli 6 lõiked 1–3, artikli 7 lõige 1 ning artikli 8 lõike 2 punkt a ja

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

7 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 42–46.
8 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 46, 70 ja 71.
9 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 48–50.
10 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 51 ja 52.
11 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 53–56.
12 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 57–70.
13 — Vaidlustatud kohtumääruse punkt 55.

12. Komisjon palub Euroopa Kohtul:

— jätta apellatsioonkaebus põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja

— mõista kohtukulud välja Poola Vabariigilt.

## III Apellatsioonkaebus

### A *Poola Vabariigi argumendid*

13. Apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitab Poola Vabariik viis väidet, milles ta kritiseerib seda, kuidas Üldkohus analüüsis määruse nr 60/2004 peale esitatud hagi vastuvõetavust. [14]

14. Esiteks heidab Poola Vabariik Üldkohtule ette, et eirates nõukogu 15. aprilli 1958. aasta määrust nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled, [15] otsustas Üldkohus, et määruse nr 60/2004 peale hagi esitamise tähtaeg hakkas kulgema kuupäeval, mil määrus avaldati 15 liikmesriigiga Euroopa Ühenduse ametlikes keeltes, ning seega enne selle avaldamist kõigis laienenud ühenduse ametlikes keeltes.

15. Teiseks väidab Poola Vabariik, et Üldkohus leidis valesti, et ta võis juba enne Euroopa Liiduga ühinemist tõhusalt esitada määruse nr 60/2004 peale tühistamishagi mitte EÜ artikli 230 teise lõigu alusel, milles on kehtestatud liikmesriikide tingimusteta õigus esitada hagi, vaid EÜ artikli 230 neljanda lõigu alusel ehk samal alusel ja samadel tingimustel kui need, mis on ette nähtud füüsiliste või juriidiliste isikute jaoks. Ta väidab eelkõige esiteks, et määrusega nr 60/2004 pandi selle avaldamise kuupäeval 15. jaanuaril 2004 kohustused üksnes liikmesriikidele, kelle hulka Poola Vabariik põhimõtteliselt veel ei kuulunud, kusjuures need kohustused olid pealegi tulevikku suunatud ja kohaldatavad alles alates ühinemislepingu tegelikust jõustumiskuupäevast. Teiseks on Poola Vabariik täiendavalt seisukohal, et ta ei vastanud avaldamise hetkel hagi vastuvõetavuse konkreetsetele tingimustele, mis on ette nähtud EÜ artikli 230 neljandas lõigus.

16. Kolmandaks on Poola Vabariik seisukohal, et kuna Üldkohus jättis ta ilma õigusest nõuda määruse nr 60/2004 seaduslikkuse kontrolli, kuigi see oli talle kui liikmesriigile adresseeritud, rikkus Üldkohus õigusel rajaneva ühenduse põhimõtet ja tema õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Ta lisab, et hagi esitamise tähtaegu reguleerivate sätete range kohaldamine ei tohiks kaasa tuua erinevate liikmesriikide ebavõrdsust, eelkõige vanade ja uute liikmesriikide kohtuliku kaitse osas.

17. Neljandaks leiab Poola Vabariik, et kuna Üldkohus jättis ta ilma õigusest pöörduda kohtusse selleks, et vaidlustada määrus nr 60/2004, millega õigusvastaselt muudeti tema Euroopa Liiduga ühinemise tingimusi ja rikuti tema liitu kuulumisest tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalu, rikkus Üldkohus solidaarsuse ja hea usu põhimõtet.

18. Lõpuks väidab Poola Vabariik viiendaks, et Üldkohus rikkus menetlusnormi, kui ta ei analüüsinud argumente solidaarsuse ja hea usu põhimõtte rikkumise kohta ning ei põhjendanud vaidlustatud kohtumäärust piisavalt.

### B *Analüüs*

19. Peaaegu kõik Poola Vabariigi esitatud viis väidet tekitavad vaieldamatu tähtsusega küsimusi liidu järkjärgulise teistesse Euroopa riikidesse laienemise erilises ja alati delikaatses kontekstis. Poola Vabariik esitas oma väited eespool kirjeldatud järjekorras ning üldjuhul peaks Euroopa Kohus neid ka samas järjekorras käsitlema.

14 — Vaidlustatud kohtumääruse punktid 40–71.

15 — EÜT 1958, 17, lk 385; ELT eriväljaanne 01/01, lk 3.

20. Ometi on need erinevad väited omavahel selges hierarhias. Eriti tuleb minu hinnangul privilegeerida kolmandat väidet, kuna see tekitab küsimusi liidu alustalade kohta, liidu aluseks olevate väärtuste, eelkõige õigusriigi [16] kohta, õigusel rajaneva liidu [17] – kus institutsioonide õigusaktid peavad vastama „seadusele" [18] – põhimõtte kohta ning liidu struktuurilise põhimõtte kohta, milleks on liikmesriikide võrdsus aluslepingute ees [19] ja mis on nüüdseks sätestatud ELL artikli 4 lõikes 2. [20] Tuleb siiski täpsustada, et Poola Vabariigi teises väites esitatud argumente, milles on tõstatatud küsimus käesolevas asjas EÜ artikli 230 neljanda lõigu konkreetsete sätete kohaldatavuse kohta „peatse" liikmesriigi suhtes, käsitletakse vältimatult kaudselt selle analüüsi raames.

21. Enne nende kahe analüüsi läbiviimist tuleb siiski meenutada – nagu tegi Üldkohuski vaidlustatud kohtumääruses – Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt esiteks vastab menetlustähtaegu reguleerivate ühenduse õigusnormide range kohaldamine õiguskindluse nõudele ja vajadusele välistada õigusemõistmisel igasugune diskrimineerimine või meelevaldne kohtlemine [21] ning teiseks võib sellest vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 45 teisele lõigule kõrvale kalduda üksnes täiesti erandlike asjaolude, ettenägematu asjaolu või vääramatu jõu esinemise korral või ka vabandatava eksimuse korral. [22] Kui käesolev kohtuasi peaks lahendatama EÜ artikli 230 viienda lõigu range kohaldamise teel, on üksikasjadesse tungimatagi selge, et hagi tuleks sel juhul kindlasti tunnistada vastuvõetamatuks. Ometi tekitab Poola Vabariigi kolmas väide küsimuse, kas käesoleva juhtumi väga erilistel asjaoludel ei peaks Euroopa Kohus kasutama liidu õiguse *secundum legem* või isegi *praeter legem* tõlgendust, mis võib jõuda teistsuguse tulemuseni.

22. Kolmandas väites leiab Poola Vabariik täpsemalt, et hagi esitamise tähtaega reguleerivate liidu sätete range kohaldamine ei või kaasa tuua „vanade" ja „uute" liikmesriikide ebavõrdse kohtuliku kaitse lubatavust. Liikmesriike ei või ilma jätta nende õigusest esitada hagi EÜ artikli 230 teise lõigu alusel, milles on määratletud liikmesriikide õigus esitada hagi ja mis väljendab nende loomupärast õigust sellele, et liidu kohtud kaitsevad nende majanduslikke ja sotsiaalseid huve neile suunatud õigusakti eest. Liidu institutsioonid ei saa järelikult kõigile liikmesriikidele adresseeritud õigusakti avaldamise kuupäeva valimise teel jätta uusi liikmesriike ilma nende õigusest kohtulikule kaitsele. Tuginedes selles suhtes kohtujurist Poiares Maduro ettepaneku punktile 50 kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud

16 — Kui järgida ELL artiklis 2 kasutatud sõnastusest.

17 — Vt Euroopa Kohtu kasutatava sõnastuse kohaselt 29. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-550/09: E ja F (EKL 2010, lk I-6213, punkt 44).

18 — Põhiseaduslikule alusele ehk aluslepingutele, kui järgida 23. aprilli 1986. aasta otsuses kohtuasjas 294/83: Les Verts *vs.* parlament (EKL 1986, lk 1339, punkt 23) kasutatud väljendit.

19 — Kuigi aluslepingutes ei olnud kuni Lissaboni lepinguni sõnaselgelt viidatud liikmesriikide võrdsuse põhimõttele, tunnistas Euroopa Kohus siiski, et see põhimõte on aluslepingutest teatud viisil lahutamatu. Vt selle kohta Zemanek, J., „The Principle of Equality", teoses Kaddous, C., ja Auer, A., *Les principes fondamentaux de la Constitution européenne*, Helbing & Lichtenhahn, LGDJ, 2006, lk 237; Lenaerts, K., ja Van Nuffel, P., „Advanced Integration and the Principle of Equality of Member States within the European Union", viidatud teoses Kaddous, C., ja Auer, A., lk 245, eriti lk 249. Vt 7. veebruari 1973. aasta otsus kohtuasjas 39/72: komisjon *vs.* Itaalia (EKL 1973, lk 101, punkt 24) ning 7. veebruari 1979. aasta otsus kohtuasjas 128/78: komisjon *vs.* Ühendkuningriik (EKL 1979, lk 419, punkt 12). Vt samuti täiesti teisest perspektiivist 29. märtsi 1979. aasta otsus kohtuasjas 231/78: komisjon *vs.* Ühendkuningriik (EKL 1979, lk 1447, punkt 9).

20 — Selles sättes on üle võetud Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu artikkel I-5, milles kasutati nimetatud põhimõtte kohta seda kohtupraktikast tulenevat väljendit. Vt selle kohta Piris, J.-C., *The Lisbon Treaty – A Legal and Political Analysis*, Cambridge University Press, 2010, lk 83 ja 84; Blanquet, M., „Article I-5", teoses Burgorgue-Larsen, L., Levade, A., ja Picod, F. (toim.), *Traité établissant une Constitution pour l'Europe*, Tome 1, Bruylant, 2007, lk 96.

21 — Vt eelkõige 12. juuli 1984. aasta otsus kohtuasjas 209/83: Ferriera Valsabbia *vs.* komisjon (EKL 1984, lk 3089, punkt 14); 5. veebruari 1992. aasta määrus kohtuasjas C-59/91: Prantsusmaa *vs.* komisjon (EKL 1992, lk I-525, punkt 8); 7. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-239/97: Iirimaa *vs.* komisjon (EKL 1998, lk I-2655, punktid 7–9); 17. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-406/01: Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu (EKL 2002, lk I-4561, punkt 20) ning 8. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-242/07 P: Belgia *vs.* komisjon (EKL 2007, lk I-9757, punkt 16).

22 — Vt eelkõige 5. aprilli 1979. aasta otsus kohtuasjas 117/78: Orlandi *vs.* komisjon (EKL 1979, lk 1613, punktid 10 ja 11); 15. detsembri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-195/91 P: Bayer *vs.* komisjon (EKL 1994, lk I-5619, punkt 26); 27. novembri 2007. aasta määrus kohtuasjas C-163/07 P: Diy-Mar Insaat Sanayi ve Ticaret ja Akar *vs.* komisjon (EKL 2007, lk I-10125, punkt 36); 14. jaanuari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-112/09 P: SGAE *vs.* komisjon (EKL 2010, lk I-351, punkt 20) ning 16. novembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-73/10 P: Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert *vs.* komisjon (EKL 2010, lk I-11535, punkt 42).

kohtuotsus Poola *vs.* nõukogu, leiab ta, et kuna Üldkohus jättis tema hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, rikkus kohus ilmselgelt õigusriigi põhimõtet ja õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Poola Vabariik lisab, et vastupidi vaidlustatud kohtumääruse punktis 55 Üldkohtu otsustatule kuulub käesolevas asjas käsitletav olukord vägagi erandlike asjaolude hulka.

23. Seeläbi seab käesolev kohtuasi kahtluse alla teisese õiguse aktid, mille liit on vastu võtnud ühinemislepingu allkirjastamise ja jõustumise vahelisel ajal ja mille eesmärk on selle ühinemise nõuetele vastamine ning mis on seega kohaldatavad uuele liikmesriigile või uutele liikmesriikidele, kes on kõnealusele lepingule alla kirjutanud.

24. Vastamine Poola Vabariigi tõstatatud põhimõttelistele argumentidele sunnib mind ajas veidi tagasi minema, mida ma järgnevas väga üldises arutluskäigus püüangi teha.

25. Esiteks tuleb rõhutada, et liit on – see on üks iseärasustest võrreldes muude rahvusvahelise õiguse subjektidega – riikide ja rahvaste liit, mis tegeleb pideva õigusloomega, mis ei katke peaaegu kunagi ja mis on saavutanud niisuguse intensiivsuse, mida tänini ei ole nähtud üheski rahvusvahelises organisatsioonis selle termini kõige üldisemas tähenduses. See ei ole juhus, et liidu moodustav õiguskord on kiiresti omandanud autonoomia, ülimuslikkuse ja tõhususe, mis sellel teatavasti on.[23]

26. Teiseks tuleb rõhutada, et esialgu kuuest liikmesriigist moodustatud liidu järkjärguline laienemine ei ole erandlik nähtus, vaid vastupidi – see on liidu eesmärgi lahutamatu osa. Uue Euroopa riigi kaasamine liitu on sellest seisukohast iga kord üha keerulisem protsess, mis on otseses seoses integratsiooni intensiivsusega ja liidu *acquis*' suureneva rikkalikkusega.[24]

27. Sellest tulenevalt ei lakka liidu õiguskord kunagi toimimast ning selle õigusloomealane tegevus ei tohiks katkeda eelkõige laienemisprotsessi käigus.[25] Selle eripära tõttu tekitavad probleemi õigusaktid, mille liit on vastu võtnud ühinemislepingute ja -aktide allkirjastamise ja jõustumise vahelisel ajal ning mille vastuvõtmise eeltingimus võib olla laienemine ja mis seetõttu avaldatakse enne ühinemise toimumist, ilma et need aktid peaksid tingimata enne seda kuupäeva jõustuma. Isegi kui ühinemislepingutes ja -aktides endis võivad *ex ante* olla ette nähtud[26] niisuguse õigusloome sisu ja tagajärjed, on siiski küllaltki selge, et need võimalused jäävad täiesti ilmselt üsna piiratuks.

23 — Vt eelkõige Barents, R., *The Autonomy of Community Law*, Kluwer, 2004; Simon, D., „Les fondements de l'autonomie du droit communautaire", teoses *Droit international et droit communautaire, perspective actuelles, trente-troisième colloque de la société française pour le droit international*, Pedone, 2000, lk 207.

24 — *Acquis'* määratlust ei ole olemas, kuigi seda mõistet on kasutatud aluslepingutes endis. Ühisavalduses ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta, mille on vastu võtnud täievolilised esindajad ning mis on lisatud akti Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemistingimuste ja asutamislepingutesse tehtavate muudatuste kohta lõppaktile (EÜT 1994, C 241, lk 21 ja EÜT 1995, L 1, lk 1), on *acquis communautaire* siiski määratletud kui „õigused ja kohustused, mis on seotud liidu süsteemi ja institutsioonilise raamistikuga".

25 — Lepinguõiguse seisukohast on tegemist üsna erilise probleemiga, mis selgelt eristub eelkõige levinumast lepingute ajutise kohaldamise probleemist. Vt selle kohta ELTL artikli 218 lõige 5 (varem EÜ artikli 300 lõige 2), milles on nõukogule ette nähtud võimalus läbirääkija ettepaneku põhjal võtta vastu otsus lepingut enne jõustumist ajutiselt kohaldada. Selle teema kohta vt näiteks Geslin, A., *La mise en application provisoire des traités*, Pedone, 2005; Verwey, D., *The european Community, the European Union and the International Law of Treaties*, T.M.C. Aser Press, 2004, lk 124 jj; Mathy, D., „Commentaires de artikli 24 des conventions de Vienne de 1969 et 1986", teoses Corten, O., ja Klein, P., *La Convention de Vienne sur le droit des traités*, Bruylant, 2006, Vol. 1, lk 1045; Lefeber, R., „The provisional Application of Treaties", teoses Klabbers, J., ja Lefeber, R., *Essays on the Law of Treaties. A Collection of Essays in Honour of Bert Vierdag*, Nijhoff, 1998, lk 81; Vignes, D., *Une notion ambiguë: la mise en application provisoire des traités AFDI*, 1972, lk 181.

26 — Selline võimalus ei ole liidu õiguses haruldane. Määruse nr 60/2004 aluseks oleva 2004. aasta ühinemislepingu artikli 2 lõikega 3 samaväärseid sätteid võis leida juba 1994. aasta ühinemislepingutest (Austria Vabariik, Soome Vabariik, Rootsi Kuningriik) (artikli 2 lõige 3) ja 1985. aasta ühinemislepingust (Hispaania Kuningriik ja Portugali Vabariik) (artikli 2 lõige 3). 2005. aasta ühinemisleping (Bulgaaria Vabariik ja Rumeenia Vabariik) (artikli 4 lõige 3) sisaldab sama liiki sätteid. Vt samuti Euroopa Ühenduste Nõukogu 11. juuni 1985. aasta otsus Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Söe- ja Teraseühendusega (EÜT 1985, L 302, 15.11.1985, lk 5). Seevastu 1972. aasta (Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik) ja 1979. aasta ühinemisleping (Kreeka Vabariik) ei sisaldanud samaväärseid sätteid. Süvenemata siinkohal üksikasjadesse, tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on pidanud käsitlema ka sätteid, mis on küll teistsugused, kuid tekitavad samu probleeme. Vt eelkõige 2. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-259/95: parlament *vs.* nõukogu (EKL 1997, lk I-5303). Seda laadi sätted tekivad selle rikkaliku praktika tulemusel, mis liidu institutsioonidel on kogunenud ühinemislepingute väljatöötamise ja rakendamise käigus, ükskõik, millised ka oleksid põhjused, miks need sätted ühinemislepingutesse lisatakse. Nende peamine eesmärk on võimaldada liidu institutsioonidel võtta ammendavalt loetletud meetmeid, mis on ühinemiseks vajalikud, kuid mida ei saanud enne ühinemislepingu ja -aktide allkirjastamist vastu võtta ning seega *acquis communautaire*'i kaasata.

28. Selle nähtuse tulemusel tekib liidu teisene õigus, mis on kohaldatav nii vanadele kui ka uutele liikmesriikidele, ilma et viimased oleksid siiski selle õiguse väljatöötamises „osalenud”. [27]

29. Liidu institutsioonidele selliste sätetega nagu ühinemislepingu artikli 2 lõige 3 antud volitus võtta vastu teisese õiguse akte ühinemislepingu allkirjastamise ja jõustumise vahelisel ajal toob kaasa ebavõrdse kohtlemise kahe liikmesriikide rühma vahel, millest esimene koosneb riikidest, kes nende õigusaktide vastuvõtmise kuupäeval on juba liikmed ja kes seega on nende väljatöötamisel osalenud, ning teine riikidest, kes ei ole veel liikmed ja kes seega ei saanud nende aktide väljatöötamisel osaleda. [28]

30. Selles suhtes tuleb toonitada, et õigusel rajaneva liidu idee, mis on nüüd õigusriigi väärtus, kohustab mitte ainult järgima põhiõigusi ja tagama kontrolli selle üle, et institutsioonide õigusaktid on kooskõlas põhiseadusliku alusega, milleks on aluslepingud, [29] ning õiguse üldpõhimõtetega, [30] vaid ka demokraatlikult looma liidu teisest õigust, mis tähendab kõikide liikmesriikide osalemist võrdsetel alustel, [31] olgu see siis vahetult Euroopa Parlamendi liikmete vahendusel või liikmesriikide esindajate vahendusel Euroopa Ülemkogus või nõukogus, [32] või kaudselt nõukogu [33] või nüüd parlamendi ja nõukogu [34] pädevuse delegeerimise raames.

31. Ometi on oluline rõhutada, et asjaolu, et tulevased liikmesriigid ei osale neis erilistes tingimustes vastu võetud õigusaktide väljatöötamisel, võib – nagu käesolevas asjas – olla õigustatud esmase õigusega, käesoleval juhul ühinemislepingu ja/või -aktidega. [35] Ühinemislepingutes ja -aktides võib loomulikult ette näha sellise õiguse loomise, mida kohaldatakse kõigile liikmesriikidele – nii uutele kui vanadele, kuigi uued liikmesriigid ei ole saanud selle loomises „osaleda”, kui viimased nõustuvad sellega kõnealuste lepingute ja aktide allkirjastamisel ning seejärel ratifitseerimisel.

27 — Sel viisil loodud teisese õiguse esimene tunnus on see, et uued liikmesriigid ei saa selle väljatöötamisel „osaleda”, kuigi nad on ometi selle peamised adressaadid. Ühinemisaktides on küll alati hoolikalt püütud kehtestada erimenetlusi teatud otsuste vastuvõtmiseks ning muid meetmeid, mis tuleb ühinemisele eelneval perioodil võtta. Nende menetluste olemasolu, mis annavad peamiselt kandidaatriikidele pelga õiguse sellele, et nendega konsulteeritaks, ei takista siiski asjaolu, et viimased ei „osale” nende meetmete vastuvõtmisel, mis pealegi ei kuulu formaalselt *acquis communautaire*'i hulka. Vt käesoleval juhul „teavitamis- ja konsulteerimiskord teatavate otsuste ja muude meetmete vastuvõtmiseks ühinemiseelsel perioodil”, mis on lisatud 2003. aasta ühinemisaktidele (ELT 2003, L 236, lk 987).

28 — Siinkohal võib märkida, et 10. juuni 2009. aasta otsuses kohtuasjas T-257/04: Poola *vs.* komisjon (EKL 2009, lk II-1545, punkt 235) tõdes Üldkohus, et Poola Vabariik osales komisjoni 10. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1972/2003 Tšehhi Vabariigi, Eesti, Küprose, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia ühinemisel põllumajandustoodetega kauplemise suhtes võetavate üleminekumeetmete kohta (ELT L 293, lk 3; ELT eriväljaanne 03/40, lk 474) vastuvõtmisel üksnes vaatlejana.

29 — Kordamaks õigusel rajaneva ühenduse ning seejärel liidu ühte kriteeriumi, mida Euroopa Kohus on korduvalt maininud alates oma 23. aprilli 1986. aasta otsusest kohtuasjas Les Verts *vs.* parlament (punkt 23). Vt samuti 10. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-15/00: komisjon *vs.* EIP (EKL 2003, lk I-7281, punkt 75); 18. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-229/05 P: PKK ja KNK *vs.* nõukogu (EKL 2007, lk I-439, punkt 109); 3. septembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-402/05 P ja C-415/05 P: Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon (EKL 2008, lk I-6351, punkt 281) ning eespool viidatud kohtuotsus E ja F (punkt 24).

30 — Vt eelkõige 25. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-50/00 P: Unión de Pequeños Agricultores *vs.* nõukogu (EKL 2002, lk I-6677, punkt 38) ning 5. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-232/05: komisjon *vs.* Prantsusmaa (EKL 2006, lk I-10071, punkt 57).

31 — ELTL artikli 4 lõige 2.

32 — Vt samuti selles osas kohtujurist Poiares Maduro ettepanek kohtuasjas C-411/06: komisjon *vs.* parlament ja nõukogu, milles otsus tehti 8. septembril 2009 (EKL 2009, lk I-7585, ettepaneku punkt 6 ja 5. joonealune märkus).

33 — EÜ artikli 202 alusel. Selles suhtes piisab viitamisest õigusaktidele, mis reguleerisid komitoloogiat: nõukogu 28. juuni 1999. aasta otsus, millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused (EÜT L 184, lk 23; ELT eriväljaanne 01/03, lk 124). Vt samuti Euroopa Parlamendi ja komisjoni kokkulepe nõukogu otsuse 1999/468/EÜ (millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused ja mida on muudetud otsusega 2006/512/EÜ) rakendamise korra kohta (ELT 2008, C 143, lk 1 ja parandus ELT C 154, 19.6.2008, lk 24). Vt eelkõige Piris, J.-C., „La comitologie : vers l'épilogue d'une longue saga”, teoses *Chemins d'Europe, Mélanges en l'honneur de Jean-Paul Jacqué*, Dalloz, 2010, lk 547; Jacqué, J.-P., „L'éternel retour – Réflexions sur la comitologie”, teoses *Mélanges en hommage à Jean-Victor Louis*, éditions de l'ULB, 2003, lk 211; Lenaerts, K., ja Verhoeven, A., „Towards a Legal Framework for Executive Rule-Making in the EU? The Contribution of the New Comitology Decision”, *CML Rev.*, 2000, lk 645.

34 — Otstarbekas on rõhutada, et ELTL artikkel 291 muutis kardinaalselt komisjoni rakendamisvolituste teostamist. Vt selle kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EÜ) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, lk 13), millega tunnistati kehtetuks eespool viidatud otsus 1999/468. Vt Craig, P., „Delegated Acts, Implementing acts and the New Comitology Regulation”, *European Law Review*, 2011, nr 5, lk 671; Edenharter, A., „Die Komitologie nach dem Vertrag von Lissabon: Verschiebung der Einflussmöglichkeiten zugunsten der EU-Kommission?”, *Die Öffentliche Verwaltung*, 2011, lk 645.

35 — Meenutagem lihtsalt, et Euroopa Kohus on otsustanud, et ühinemisakti protokollid ja lisad kujutavad endast esmase õiguse sätteid, mida saab peatada, muuta või kehtetuks tunnistada üksnes aluslepingute muutmiseks ette nähtud menetlust järgides, kui ühinemisaktis endas ei ole sätestatud teisiti (vt 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-445/00: Austria *vs.* nõukogu, EKL 2003, lk I-8549, punkt 62). Üldkohus on omakorda otsustanud, et ühinemisakti säte võib olla seadusandlike meetmete õiguslik alus (vt Üldkohtu 11. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-70/99: Alpharma *vs.* nõukogu, EKL 2002, lk II-3495, punktid 106 ja 107).

32. Viimati nimetatud eripära võib hõlpsalt olla lubatav, kuna see tuleneb „asja olemusest”. [36] Seevastu ülesanne selgitada sellise õiguskaitsevahendi puudumist, mis võimaldaks uutel liikmesriikidel lasta niisugustel asjaoludel vastu võetud õigusakte kohtulikult kontrollida, osutub tunduvalt keerulisemaks.

33. On ilmne, et „peatsed” liikmesriigid ei saa mingil viisil panustada liidu õigusloomesse, eelkõige oma esindajate nõukogus kohalviibimise kaudu, kuna nad ei ole tegelikult liidu liikmed.

34. Käesolevas kohtuasjas kõne all olev ebavõrdsus aluslepingute ees ei ole siiski see, vaid ebavõrdsus, mis tuleneb asjaolust, et uued liikmesriigid ei saa sel viisil vastu võetud õigusaktide suhtes vanade liikmesriikidega samadel tingimustel kasutada õiguskaitsevahendeid, alati kui nende aktide peale hagi esitamise tähtaeg on pelgalt nende avaldamiskuupäeva tõttu möödunud kuupäevaks, mil nad saavad tegelikult liikmesriikideks. [37]

35. Siinkohal tuleb lähtuda põhimõttest, mis nüüd on sätestatud ELL artikli 4 lõikes 2 ja mille kohaselt „liit austab liikmesriikide võrdsust aluslepingute ees”, mis välistab igal juhul liikmesriikide põhjendamatu ebavõrdsuse. [38] Ei ole aga lihtne leida põhjendust ebavõrdsusele, mis tuleneb asjaolust, et riik, kes sarnaselt kõigi teiste liikmesriikidega on kohustatud õigusakti järgima, peab selle aktiga lihtsalt nõustuma ning tal ei ole mingit muud võimalust.

36. Niisuguses olukorras, nagu on kõne all käesolevas asjas, „osalesid” vanad liikmesriigid ühel või teisel viisil sellistel asjaoludel vastu võetud õigusaktide väljatöötamisel ning nad võivad EÜ artikli 230 teise lõigu alusel pöörduda liikmesriikide kui eelisõigusega hagejatena nende aktide vaidlustamiseks otse kohtusse, järgides EÜ artikli 230 viiendas lõigus ette nähtud tähtaegu. Seevastu uued liikmesriigid, kes jäid paratamatult välja igasugusest „osalemisest” nende aktide väljatöötamisel, jäetakse ilma ka igasugusest võimalusest neid akte vaidlustada. Vanasti kasutati niisugustes tingimustes vastu võetud ja rakendatud õigusaktide kirjeldamiseks sõna „ukaas”. Õigusakti, mis eeldab ainult kuuletumist, tuleb pidada õigusel rajaneva liidu ideest struktuuriliselt kaugeks. Kuigi väga üldiselt ei saa õigusakti väljatöötamisel osalemist tagada kõigile selle adressaatideks olevatele liikmesriikidele, on õigusel rajaneva liidu alusideega vastuolus see, kui on välistatud igasuguste õiguskaitsevahendite kasutamine kõnealuse akti suhtes.

37. Loomulikult ei ole üldjuhul eriti keeruline nõustuda sellega, et ühinemislepingutes ja -aktides on sõnaselgelt ette nähtud erisätted õiguskaitsevahendite kohta või teatud piirides isegi nende õiguskaitsevahendite piirangud.

38. Õigusel rajaneva liidu idee tähendab seevastu, et vähemalt esmase õiguse sõnaselge sätte puudumise korral ei ole võimalik igasugusest hagi esitamise õigusest ilma jätta uusi liikmesriike, kes on nende aktide adressaadid, mis on vastu võetud nende ühinemist käsitlevate lepingute ja aktide allkirjastamise ja jõustumise vahelisel ajal. See eeldab, et kõnealustel liikmesriikidel on selles staatuses ja alates hetkest, mil nad selle staatuse omandavad, võimalik mõistliku tähtaja jooksul vaidlustada laienenud liidule kohaldatavat teisest õigust, mille loomisele nad ei saanud kaasa aidata.

39. Neil peab see võimalus pealegi olema liikmesriikidena, mitte lihtsalt juriidiliste isikute [39] või kolmandate riikidena.

36 — Nagu seda armastas öelda parun La Brède (Montesquieu, „Seaduste vaim”, 1748).

37 — Hagi esitamise õigus, mis sõltub juhuslikust asjaolust, milleks on õigusakti avaldamise kuupäev, oleneb seega juhusest.

38 — Meenutagem siinkohal, et Euroopa Kohtul on juba olnud võimalus uue liikmesriigi välja pakutud tõlgendus ühinemisakti sätetele tagasi lükata, kuna see „põhjustaks lubamatuid tagajärgi liikmesriikide võrdsuse seisukohast teatavate ühisturu toimimiseks oluliste normide ees” (vt eespool viidatud 29. märtsi 1979. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ühendkuningriik, punkt 9).

39 — Nagu Euroopa Kohus on Euroopa Parlamendi aktiivse õiguse kohta olla hageja otsustanud, on EÜ artikli 230 neljanda lõigu „süsteem” liikmesriigi tühistamishagi jaoks „kohandamata” (vt 22. mai 1990. aasta otsus kohtuasjas C-70/88: parlament *vs.* nõukogu (EKL 1990, lk I-2041, punkt 14).

40. Esiteks puudutavad kõnealused aktid neid „peatsete" liikmesriikidena, mitte juriidiliste isikute või kolmandate riikidena, ning akte kohaldatakse nende kui liikmesriikide suhtes ja tingimusel, et nad on tõepoolest liikmesriigiks saanud.[40] Nende aktide sätted puudutavad neid seega põhiseaduslikust seisukohast liikmesriikidena ning just liikmesriikidena peab neil olema võimalik kasutada õiguskaitsevahendeid.

41. Teiseks peab uutel liikmesriikidel olema võimalik kasutada EÜ artikli 230 tähenduses hagi esitamise õigust samadel tingimustel nagu teised liikmesriigid, võrdsetel alustel vanade liikmesriikidega, kusjuures viimastel on lisaks nendele tingimustele olnud võimalik „osaleda" selle õiguse loomises. Selles suhtes tuleb arvesse võtta asjaolu, et see ei ole juhus, et liikmesriigid[41] on sarnaselt parlamendi[42], nõukogu ja komisjoniga[43] „eelisõigusega" hagejad, kui kasutada õigusõpetuses levinud väljendit.

42. Järelikult tuleb EÜ artikli 230 tõlgendust, mille tõttu tunnistati Poola Vabariigi hagi määruse nr 60/2004 peale vastuvõetamatuks ainuüksi põhjendusel, et see esitati pärast kahekuulise tähtaja möödumist alates selle avaldamise kuupäevast, pidada vastuolus olevaks õigusriigi väärtuse ja põhimõttega, mille kohaselt on liikmesriigid aluslepingute ees võrdsed.[44]

43. Seega tuleb nõustuda argumentidega, mille Poola Vabariik esitas oma teises ja kolmandas väites, ning ilma et oleks vaja teisi väiteid analüüsida, tuleb vaidlustatud kohtumäärus tühistada.

44. Jääb veel üle analüüsida üldsegi mitte vähetähtsat küsimust, milliseid lahendusi on Euroopa Kohtul võimalik kasutada selleks, et heastada kahju, mille aluslepingute tõlgendus, mis välistab uue liikmesriigi õiguse esitada hagi õigusaktide peale, mis on vastu võetud ja avaldatud tema ühinemist käsitleva lepingu ja akti allkirjastamise ja jõustumise vahelisel ajal, võib tekitada õigusriigi väärtusele ja põhimõttele, mille kohaselt on liikmesriigid aluslepingute ees võrdsed, ning liikmesriigi hagi esitamise eelisõigusele niisuguses olukorras, nagu on kõne all käesolevas kohtuasjas.

45. Nagu märkis kohtujurist Poiares Maduro ettepanekus kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Poola *vs.* nõukogu,[45] näivad olevat võimalikud kaks moodust: esiteks *praeter legem* ja teiseks *secundum legem*.

46. Tunnistades, et Euroopa Kohus võib esimest moodust kaaluda, lähtudes sellest, mis pakuti välja kohtujurist Poiares Maduro ettepanekus kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Poola *vs.* nõukogu,[46] kaldun ma siiski pooldama teist moodust, mis kujutab endast aluslepingute mõttest ja süsteemist lähtuvat tõlgendust kooskõlas kohtuotsustega, milles Euroopa Kohus nägi ette Euroopa Parlamendi passiivse õiguse olla kostja[47] ning seejärel aktiivse õiguse olla hageja.[48]

40 — Selle punkti kohta vt analoogia alusel 5. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-477/98: Eurostock (EKL 2000, lk I-10695, punkt 58) ning 22. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-346/09: Denkavit Nederland jt (EKL 2011, lk I-5517, punktid 65 ja 66).

41 — Vt eelkõige 12. juuli 1979. aasta otsus kohtuasjas 166/78: Itaalia *vs.* nõukogu (EKL 1979, lk 2575, punktid 5 ja 6) ning 23. veebruari 1988. aasta otsus kohtuasjas 131/86: Ühendkuningriik *vs.* nõukogu (EKL 1988, lk 905, punkt 6).

42 — Alates Nice'i lepingu jõustumisest.

43 — Vt eelkõige 26. märtsi 1987. aasta otsus kohtuasjas 45/86: komisjon *vs.* nõukogu (EKL 1987, lk 1493, punkt 3) ning 21. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-378/00: komisjon *vs.* parlament ja nõukogu (EKL 2003, lk I-937, punkt 28).

44 — Lisagem selle kohta, et hagi esitamise õigust, mis tuleb seega uuele liikmesriigile anda niisuguses olukorras nagu Poola Vabariigi puhul seoses määrusega nr 60/2004, ei tohi muuta suhteliseks 18. oktoobri 2007. aasta otsuse kohtuasjas C-299/05: komisjon *vs.* parlament ja nõukogu (EKL 2007, lk I-8695, punktid 29 ja 30) alusel, mida Üldkohus kasutas oma otsuses Poola *vs.* komisjon (punktid 69–73), mille suhtes toimub apellatsioonimenetlus kohtuasjas C-335/09 P. Niisugune hagi esitamise õigus ei saa nimelt sõltuda nende muudatuste vältimatult juhuslikust laadist, mis institutsioonid oma aktides teevad.

45 — Punktid 54–60.

46 — Vt punkt 59. Kuna ühenduse õigusakt puudutab uut liikmesriiki üksnes tingimusel et ja alates sellest, kui jõustuvad ühinemisleping ja -akt, ei saa EÜ artikli 230 viiendas lõigus ette nähtud hagi esitamise tähtaeg hakata kulgema enne kõnealust jõustumist.

47 — Eespool viidatud kohtuotsus Les Verts *vs.* parlament (punktid 23–26).

48 — Eespool viidatud 22. mai 1990. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu (punktid 11–27).

47. Meeldetuletuseks tuleb märkida, et kohtuotsuses Les Verts *vs.* parlament käsitles Euroopa Kohus küsimust, kas parlamendi vastu võetud õigusaktide peale saab esitada tühistamishagi EMÜ asutamislepingu artikli 173 alusel,[49] vaatamata asjaolule, et selles sättes oli tollal nimetatud üksnes nõukogu ja komisjoni akte.

48. Tuginedes õigusel rajaneva ühenduse ideele ja käsitades aluslepinguid „põhiseadusliku alusena", otsustas Euroopa Kohus, et EMÜ asutamislepingu artikli 173 tõlgendus, mis välistaks parlamendi aktid, mis on vastu võetud asutamislepingu raamides, vaidlustatavate aktide hulgast, viiks tulemuseni, mis on vastuolus nii asutamislepingu mõttega, nagu see väljendub EMÜ asutamislepingu artiklis 164,[50] kui ka selle süsteemiga, kuna niisugused aktid võivad sekkuda liikmesriikide või teiste institutsioonide pädevusse või ületada nende vastuvõtja pädevuse piire, ilma et oleks antud võimalust lasta neid kohtul kontrollida. Euroopa Kohus järeldas kohtujurist Mancini ettepanekut[51] järgides, et parlamendi selliste õigusaktide peale, mille eesmärk on luua õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele, võib esitada tühistamishagi.

49. Nagu meenutas ka kohtujurist Poiares Maduro oma ettepaneku punktis 27 kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Poola *vs.* nõukogu,[52] siis vaatamata asjaolule, et parlamendil ei olnud EMÜ asutamislepingu artikli 173 või Euratomi asutamislepingu artikli 146 alusel õigust esitada tühistamishagi, leidis Euroopa Kohus, et kuna tema ülesanne, mis tuleneb EMÜ asutamislepingu artiklist 164, kohustab teda tagama asutamislepinguga loodud institutsioonilise tasakaalu säilimise ja sellest lähtuvalt tagama parlamendi õigustega arvestamise kohtuliku kontrolli, ning pidas teatud tingimustel[53] lubatavaks selle institutsiooni poolt nõukogu või komisjoni akti peale esitatud tühistamishagi vastuvõetavust, ületades seega oma algset praktikat.[54] Euroopa Kohus leidis niisiis, et „menetluslik lünk", mis tuleneb sellise sätte puudumisest, milles nähtaks ette parlamendi õigus esitada hagi, ei saa „varjutada olulist huvi, mis on seotud […] institutsioonilise tasakaalu säilitamise ja järgimisega".[55]

50. Seega eelistas Euroopa Kohus mõlemal juhul aluslepingute *praeter legem* tõlgendust, kuna muul viisil ei olnud võimalik tagada õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, mis on õigusel rajaneva liidu oluline koostisosa, ehk esimesel juhul igaühe kohtulikku kaitset parlamendi selliste aktide vastu, mille eesmärk on luua talle õiguslikke tagajärgi, ning teisel juhul parlamendi õigust esitada hagi teiste institutsioonide aktide peale, mis kahjustavad tema õigusi ja seega institutsioonilist tasakaalu.

51. Võib isegi lisada, et *praeter legem* tõlgendusest tuleb lähtuda eelkõige juhul, kui see on ainus tulemuslik vastus küsimusele, mida ei ole aluslepingutes ette nähtud ja mis seab põhjalikult kahtluse alla mõne liidu väärtustest, mis on loetletud ELL artiklis 2.[56]

52. Põhimõte, mille kohaselt liikmesriigid on aluslepingute ees võrdsed, koos õigusriigi väärtusega kohustab andma uutele liikmesriikidele õiguse esitada hagi õigusaktide peale, mis liidu institutsioonid on vastu võtnud niisugustel asjaoludel nagu käesolevas asjas. Pidades silmas õiguskindluse nõudeid, peab hagi esitamise õigus muu erisätte puudumise korral EÜ artikli 230 viienda lõiguga analoogia alusel jääma viimati nimetatud sättes ette nähtud tähtaja raamidesse alates ühinemislepingu jõustumise kuupäevast.

49 — Varem EÜ artikkel 230, nüüd ELTL artikkel 263.

50 — Varem EÜ artikkel 220, säte on nüüd ELL artiklis 19.

51 — Vt ettepaneku punktid 6 ja 7 kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Les Verts *vs.* parlament.

52 — Punkt 55.

53 — Hagi oli vastuvõetav üksnes tingimusel, et selle eesmärk oli ainult parlamendi õiguste kaitsmine ja et see tugines vaid nende õiguste rikkumist puudutavatele väidetele.

54 — Euroopa Kohus tõdes nimelt oma 27. septembri 1988. aasta otsuses kohtuasjas 302/87: parlament *vs.* nõukogu (EKL 1988, lk 5615, punktid 26–28), et tollal kohaldatavate õigusaktide alusel ei olnud võimalik tunnustada parlamendi õigust esitada hagi, vastupidi sellele, millise ettepaneku tegi kohtujurist Darmon.

55 — Eespool viidatud 22. mai 1990. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, punkt 26.

56 — Constantinesco, V., „The ECJ as a Law-Maker: praeter aut contra legem", teoses D. O'Keefe (toim.), *Judicial Review in European Union Law, Liber Amicorum in Honour of Lord Slynn of Hadley*, Kluwer Law International, 2000, lk 73.

## IV Hagi määruse nr 60/2004 peale

53. Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimesest lõigust ilmneb, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, võib Euroopa Kohus juhul, kui menetlusstaadium seda lubab, teha ise asja suhtes lõpliku otsuse või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.

54. Kuigi Euroopa Kohtul on vajalik teave selleks, et teha lõplik otsus vastuvõetamatuse väite kohta, mille komisjon esitas Üldkohtu menetluses,[57] ei ole see aga nii Poola Vabariigi esitatud hagi sisulise läbivaatamise puhul.

55. Eespool esitatud analüüsist nähtub, et Poola Vabariigi hagi, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 28. juunil 2004, ei esitatud hilinemisega ning et seetõttu tuleb komisjoni vastuvõetamatuse väide, milles komisjon tugines üksnes aegumisele, tagasi lükata ning Poola Vabariigi hagi tuleb järelikult tunnistada vastuvõetavaks.

56. Poola Vabariik palub lisaks Euroopa Kohtul teha vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 61 lõplik otsus määruse nr 60/2004 peale esitatud hagi sisu kohta ja esitab formaalselt nõude tühistada selle määruse artikkel 5, artikli 6 lõiked 1–3, artikli 7 lõige 1 ning artikli 8 lõike 2 punkt a. Ta leiab nimelt, et menetlusstaadium lubab teha lõpliku otsuse, viidates selles suhtes asjaolule, et käesolevas asjas esitatud etteheited langevad kokku nendega, mis esitati kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Poola *vs.* komisjon. Ta täpsustab samuti, et ta jääb täielikult kõigi väidete juurde, mille ta esitas esimeses kohtuastmes hagiavalduses ja repliigis.

57. Kuna Üldkohus jättis määruse nr 60/2004 peale esitatud hagi vastuvõetamatuse tõttu täielikult läbi vaatamata, analüüsimata Poola Vabariigi esitatud väiteid,[58] tuleb see kohtuasi järelikult suunata tagasi Üldkohtusse, et ta teeks otsuse Poola Vabariigi nõude kohta tühistada määrus nr 60/2004.[59]

## V Ettepanek

58. Seega teen ma ettepaneku Euroopa Kohtul otsustada:

1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 10. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas T-258/04: Poola *vs.* komisjon.

2. Lükata Euroopa Liidu Üldkohtus Euroopa Komisjoni esitatud vastuvõetamatuse väide tagasi.

3. Saata asi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtule otsuse tegemiseks Poola Vabariigi nõuete kohta, milles viimane palub tühistada komisjoni 14. jaanuari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 60/2004 (millega sätestatakse suhkrusektori üleminekumeetmed Tšehhi Vabariigi, Eesti, Küprose, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia ühinemise tõttu) artikkel 5, artikli 6 lõiked 1–3, artikli 7 lõige 1 ning artikli 8 lõike 2 punkt a.

4. Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.

57 — Vt eelkõige 15. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-193/01 P: Pitsiorlas *vs.* nõukogu ja EKP (EKL 2003, lk I-4837, punkt 32); 17. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-521/06 P: Athinaïki Techniki *vs.* komisjon (EKL 2008, lk I-5829, punkt 66); 9. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-319/07 P: 3F *vs.* komisjon (EKL 2009, lk I-5963, punkt 99) ning 18. novembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-322/09 P: NDSHT *vs.* komisjon (EKL 2010, lk I-11911, punktid 65 ja 66).

58 — Selle kohta vt eelkõige 16. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-362/09 P: Athinaïki Techniki *vs.* komisjon (EKL 2010, lk I-13275, punkt 79); 21. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-506/08 P: Rootsi *vs.* MyTravel ja komisjon (EKL 2011, lk I-6237, punkt 126) ning 13. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-463/10 P ja C-475/10 P: Deutsche Post *vs.* komisjon (EKL 2011, lk I-9639, punktid 81 ja 82).

59 — Asjaolu, et Üldkohtul on juba olnud võimalus teha otsus määruse nr 60/2004 õiguspärasuse kohta ühes teises kohtuasjas esitatud õigusvastasuse väite alusel (2. oktoobri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-300/05 ja T-316/05: Küpros *vs.* komisjon, punktid 43–153), ei saa vaatamata teatud väidete ja argumentide sarnasusele seda järeldust muuta.